

Regeringskansliet
Kulturdepartementet
103 33 Stockholm

Remissvar – En oberoende public service för alla – nya möjligheter och ökat ansvar (SOU 2018:50)

Myndigheten för tillgängliga medier, MTM, lämnar härmed sitt yttrande över betänkandet *En oberoende public service för alla – nya möjligheter och ökat ansvar (SOU 2018:50)*. MTM yttrar sig över de delar av betänkandet som rör myndighetens verksamhetsområde.

Om MTM

MTM arbetar för att alla ska ha tillgång till litteratur, nyheter och samhällsinformation utifrån vars och ens förutsättningar, oavsett läsförmåga eller funktionsnedsättning.

MTM producerar och förmedlar tillgängliga medier i form av talböcker, punktskriftsböcker och e-textböcker till personer med funktionsnedsättning som ger läsnedsättning. Detta görs i enlighet med 17 § upphovsrättslagen.

MTM förbättrar tillgången till innehållet i dagstidningar för personer med en funktionsnedsättning som gör att de inte kan ta del av en vanlig dagstidning. Detta görs i enlighet med 19 § förordningen (2013:9) om taltidningar och mottagarutrustning. Orsaken kan till exempel vara synnedsättning, dyslexi, afasi eller neurologisk skada. Myndigheten producerar också både taltidningar och punktskriftstidningar utan skriftlig förlaga.

MTM ansvarar för utgivningen av den lättlästa nyhetstidningen 8 Sidor och lättläst litteratur genom LL-förlaget.

Med utgångspunkt i diskrimineringslagen, där bristande tillgänglighet definieras som en grund för diskriminering, utgör tillgängliga medier en förutsättning för att garantera den enskildes demokratiska rätt till information och nyheter. För att ett inkluderande och tillgängligt samhälle ska bli verklighet krävs det att alla medborgare kan ta del av samma medier och vid samma tidpunkt.

Sammanfattning

MTM vill framhålla nödvändigheten av att public service tillförsäkrar personer med funktionsnedsättning samma rättigheter genom att i alla delar och systematiskt inkludera ett tillgänglighetsperspektiv, där målsättningen bör vara att med utgångspunkt i universell design ge möjlighet till var och en att få tillgång till information.

Utifrån den demokratiska rätten till information vill MTM framhålla att tillgänglighet, det vill säga rätten för personer med funktionsnedsättning att få tillgång till samma information som övriga medborgare, bör vara en överordnad hänsyn.

MTM anser att det är viktigt att teknikutvecklingen inkluderar behov hos personer med funktionsnedsättning och utgår från öppna och etablerade standarder vad gäller teknikneutralitet och plattformsoberoende samt att programmen ska vara tillgängliga både till utförande och till innehållet så att alla kan ta del av dem oavsett funktionsförmåga

MTM vill framhålla att kompletterande kommunikationskanaler kan vara nödvändiga för personer som har svårt att enbart lyssna eller titta på programmen och som behöver informationen i ytterligare ett format för att kunna tillgodogöra sig den, exempelvis som text.

MTM anser att distribution via tredje part är att se som ett komplement till övrig distribution och att utbudet inte enbart ska finnas att tillgå hos tredje part.

MTM framhåller vikten av att public service-bolagens speglingsperspektiv återger samhället och att medverkande lyfts fram utifrån exempelvis individuella intressen, kunskaper eller arbete och inte enbart som representanter för personer med funktionsnedsättning. Utifrån det generella speglingsuppdraget instämmer MTM i behovet om ett skärpt krav vad gäller både kvantitet och kvalitet i utbudet av program på teckenspråk samt tvåspråkiga program.

MTM är positiv till att MIK-området lyfts för alla bolagen och vill särskilt framhålla ansvaret för att dessa frågor lyfts ur ett tillgänglighetsperspektiv.

MTM vill särskilt lyfta det utbildningsuppdrag som ålagts UR och att MTM är en självklar samverkanspart kring tillgänglighet, både vad gäller MIK och utbildning.

MTM vill särskilt framhålla vikten av att nyheter måste finnas i olika format så att den enskilde kan få tillgång till dem utifrån individuella behov.

MTM välkomnar en utredning av frågan om det finns behov av en annan lösning för 8 Sidor fortsatta utgivning. MTM ställer sig, utifrån MTM:s utgångspunkter, positiv till SVT:s förslag om en uppdelning av innehåll och distribution. Om det inte finns förutsättningar att rymma tidningen 8 Sidor inom ett public service-uppdrag, bör andra alternativ övervägas och ett tydligt besked om 8 Sidor organisatoriska framtid ges.

MTM är positiv till att inrätta funktionen public service-dialog kring bolagens uppdrag och hur de uppfylls och anser att det är viktigt att inkludera företrädare för personer med funktionsnedsättning.

Utifrån kravet på public service-bolagen och deras uppdrag kring den demokratiska rätten till information anser MTM att det är ett ovillkorligt krav att det ska finnas särskild kunskap inom funktionshinderområdet i Förvaltningsstiftelsen.

Myndighetens synpunkter

Inledning

FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning fokuserar på icke-diskriminering och listar nödvändiga åtgärder för att personer med funktionsnedsättning ska kunna åtnjuta såväl medborgerliga och politiska som ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter. Den svenska funktionshinderspolitiken utgår från de rättigheter och intressen som personer med funktionsnedsättning har i samhället.

Det övergripande perspektivet i MTM:s svar är den generella demokratiska rätten till information, som också finns inskriven i public service-bolagens uppdrag, samt rätten för personer med funktionsnedsättning att på likvärdiga villkor som alla andra få tillgång till den information de önskar när, hur och var de vill. Digitalisering och teknikutveckling skapar förutsättningar för att möjliggöra omfattande tillgänglighetslösningar som är helt nödvändiga för dem som behöver dem, men som inte märks av dem som inte gör det.

De tillgänglighetslösningar som är relevanta för personer med funktionsnedsättning är exempelvis teknikneutrala och plattformsberoende digitala format som utgår från öppna och etablerade standarder, text som komplement till ljud och/eller bild, automattextad video, syntolkning, talande text, bildbeskrivningar av innehållsbärande bilder och illustrationer, information på lättläst. I yttrandet kommer vi inte att exemplifiera varje synpunkt med möjlig tillgänglighetslösning.

MTM vill framhålla nödvändigheten av att public service i alla delar och systematiskt inkluderar ett tillgänglighetsperspektiv. Public service omfattas av samma krav som samhället i övrigt att, utifrån diskrimineringslag och internationella konventioner, tillse att utbudet är tillgängligt för alla oavsett funktionsförmåga. Målsättningen bör vara att med utgångspunkt i universell design ge möjlighet till var och en att få tillgång till information.

2.3 Public service-bolagens utmaningar och strategier när det gäller att nå publiken

Utredningen citerar Demokratiutredningens forskarantologi om att demokratin förutsätter att människor är informerade om politik och samhälle och att medieutvecklingen inte är en branschfråga utan en demokratifråga. Inlägget visar på vikten av universell design så att alla kan ta del av information oavsett funktionsförmåga.

MTM anser att det ur ett tillgänglighetsperspektiv är viktigt att teknikutvecklingen inkluderar behov hos personer med funktionsnedsättning. MTM är positiv till de satsningar som görs av bolagen i utvecklingen av tillgängliga tjänster men vill framhålla vikten av använda de standarder som finns vad gäller teknikneutralitet och plattformsberoende.

3.1 Nuvarande reglering av public service (s 56)

Utredningen pekar på 2 kap. 1 § RF och de s.k. positiva opinionsfriheterna som bland annat innebär varje medborgares yttrande- och informationsfrihet. MTM vill betona vikten av att tillförsäkra personer med funktionsnedsättning samma rättigheter genom att tillse att all information via public service är tillgänglig.

3.1.3 Sändningstillstånd, anslagsvillkor och beslut om tillgänglighet till tv-sändningar (s 64ff)

I nuvarande beskrivning av Programutbud anges att "Bolagen ska erbjuda...program för personer med funktionsnedsättning m.m."

MTM vill lyfta vikten av att programmen ska vara tillgängliga både till utförande och till innehållet så att alla kan ta del av dem oavsett funktionsförmåga.

MTM stödjer kravet under 'Övriga villkor' om "...det långsiktiga målet att hela utbudet ska göras tillgängligt för alla medborgare."

MTM är också positiv till att utöka kravet på tillgänglighet så att det även omfattar beställ-tv via tråd.

3.3.1 Hur uppdraget ska ges under nästa tillståndsperiod (s 72)

I utredningen hänvisas till snabbheten i den tekniska utvecklingen och att tillgänglighetsbeslut därför inte bör avse en alltför lång tid.

Utifrån det resonemanget vill MTM tydliggöra att det är viktigt att följa öppna och etablerade standarder, teknikneutrala och formatoberoende lösningar för att säkerställa långtgående tillgänglighet. Ett kortare tillgänglighetsbeslut ger möjlighet till eventuella korrigeringar under perioden i syfte att åstadkomma ytterligare tillgänglighet.

3.3.2 Definition av kärnverksamhet (s 75) samt 3.3.3 God balans mellan kärnverksamhet och kompletterande verksamhet (s 79)

Public service-bolagen har att ta hänsyn till olika aspekter i utförandet av sina respektive uppdrag. Utifrån den demokratiska rätten till information vill MTM framhålla att tillgänglighet, det vill säga rätten för personer med funktionsnedsättning att få tillgång till samma information som övriga medborgare, bör vara en överordnad hänsyn. Tillgänglighet bör alltså vara en utgångspunkt i diskussionen om kärn- respektive kompletterande verksamhet och distributionskanaler.

MTM betonar också vikten av att programutbudet är tillgängligt i alla de kanaler som programföretagen har att distribuera genom.

I utredningen definieras text online som en kompletterande tjänst och inte som kärnverksamhet. MTM vill framhålla att strukturerad text på webben, som kan läsas med ögon, öron och fingrar, ofta utgör en nödvändig och kompletterande kommunikationskanal för personer som har svårt att enbart lyssna eller titta på programmen och som behöver informationen i ytterligare ett format för att kunna tillgodogöra sig den.

3.5.3 Alternativ för en samlad reglering av public service på lång sikt (s 89)

MTM vill lyfta vikten av att inkludera ett tillgänglighetsperspektiv i diskussionen kring en teknikneutral reglering.

4.3. Oberoendet i förhållandet till globala medieaktörer (s 111)

MTM stödjer åsikten att exklusiva publiceringar på sociala medier bör undvikas eftersom distribution via tredje part (exempelvis Facebook, Youtube) riskerar att försvåra tillgänglighet till informationen. I dagsläget, när det inte går att förutsäga och garantera full tillgänglighet hos tredje part, så anser MTM att distribution via

tredje part är att se som ett komplement till övrig distribution och att utbudet inte enbart ska finnas att tillgå hos tredje part.

De globala plattformarna kan till en del göra innehållet tillgängligt och i framtiden kommer det troligtvis att utvecklas verktyg som har möjlighet att tillgängliggöra innehåll utifrån mer individuella behov.

4.4.1 Samarbete om programinnehåll och utbyte av program (s 126-127)

Utifrån befintligt uppdrag om att de nordiska public service-bolagen ska samverka kring och sända program i syfte att stärka den nordiska kulturgemenskapen, vill MTM lyfta vikten av att även det material som tillhandahålls av nordiska samverkanspartners är tillgängligt. Detta är särskilt viktigt när det gäller program på minoritetsspråken.

5.1 Innehållsuppdraget (s 132)

MTM är positiv till hur uppdraget beskrivs i utredningen och vill återigen framhålla vikten av att innehållet som produceras och distribueras av public service-bolagen görs tillgängliga för alla konsumenter utifrån principen om den demokratiska rätten till information.

5.1.5 Speglingsuppdraget (s 136)

I utredningen framhålls att "Public service är en demokratisk angelägenhet för alla." Det ställer krav på att innehållet speglar och lyfter fram "... den variation som finns i befolkningen" och att programverksamheten bedrivs ur ett jämställdhets- och mångfaldsperspektiv. Public service-bolagen bör fråga sig om man idag fullt ut möter de kraven. Exempelvis bör frågan ställas om personer med funktionsnedsättning i programverksamheten utgör ett tvärsnitt av befolkningen och inte endast ett utsnitt som är intresserade av och deltar som representanter för frågor inom funktionshinderområdet.

Speglingsuppdraget är särskilt viktigt när det gäller program riktade till barn och unga och hur public service möter behovet av att barn och unga med funktionsnedsättningar är representerade i programutbudet i någon annan funktion än att man är sin funktionsnedsättning. MTM anser att det är viktigt att public service-bolagen ser över sin programverksamhet utifrån ett speglingsperspektiv där medverkande lyfts fram utifrån exempelvis individuella intressen, kunskaper eller arbete och inte enbart som representanter för personer med funktionsnedsättning.

MTM:s erfarenhet är att det är viktigt att åskådliggöra vardagslivet där alla, oavsett funktionsförmåga, är delaktiga och bidrar till samhället.

5.1.6 Medie- och informationskunnighet inom ramen för folkbildningsuppdraget (s 137)

MTM är positiv till att MIK-området lyfts för alla bolagen och vill särskilt framhålla ansvaret för att dessa frågor lyfts ur ett tillgänglighetsperspektiv. Undersökningar från exempelvis Internetstiftelsen i Sverige, Begripsam samt Statens medieråd visar på att unga med funktionsnedsättning tillbringar mycket tid på internet, får sin information därifrån och dessutom ofta är särskilt utsatta där. MTM anser att medvetenheten generellt och om dessa frågor specifikt behöver öka.

MTM vill särskilt lyfta det utbildningsuppdrag som ålagts UR. UR bedriver redan ett arbete med att utveckla tillgänglighetstjänsterna och samverkar bland annat med Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM) och andra specialskolor för att

förstärka, bredda och komplettera befintliga läromedel och lärsituationer till gagn för alla elever, inklusive elever med funktionsnedsättning eller i behov av särskilt eller kompletterande stöd. MTM anser att det är av synnerlig vikt att UR:s utbildningsuppdrag lyfts, och att UR också ges möjlighet till distribution via de kanaler som används av målgruppen.

Myndigheten vill också framhålla att MTM är en självklar samverkanspart kring tillgänglighet, både vad gäller MIK och utbildning, bland annat utifrån det uppdrag MTM har att främja lättläst inom skolan.

5.2.1 Utvecklingen på den svenska mediemarknaden (s 146) samt 5.2.5 Fokus på ljud respektive rörlig bild i nyhetsverksamheten (s 158)

MTM anser att kravet på en public service för alla ska utgå från uppdraget att tillgången till information är en demokratisk rättighet. Det innebär att personer med vissa funktionsnedsättningar, för att få full tillgång till information från public service-bolagen, kan behöva ett komplement till ljud och rörlig bild. Därför bör företagen också ge möjlighet för den enskilde att ta till sig textbaserad information på webbsidor som kan läsas utifrån individuella behov och anpassningar via ögon, öron och/eller fingrar.

5.2.3 Public service i svagt bevakade områden (s 150)

För att garantera alla människors tillgång till kvalitativ journalistik anser MTM att det krävs att den är tillgänglig. Annars uppnår man inte den lokala nyhetsbevakning man eftersträvar.

5.3 Ökad kvalitet och synlighet för utbudet på nationella minoritetsspråk och teckenspråk (s 159), 5.3.4 Synpunkter från intresseorganisationer (s 169), 5.3.5 Mer fokus på kvalitet i språkutbudet (s 171) samt 5.3.6 Större flexibilitet för bolagen att välja plattform bidrar till ökad synlighet för utbudet (s 175)

MTM anser att det är viktigt att ha kvoter som speglar de verkliga behoven. Det är också viktigt att beakta att teckenspråk är första språk för många medborgare.

MTM anser också att det är viktigt att lyfta fram behovet av tillgänglighet också när det gäller utbudet på minoritetsspråken. Utifrån det generella speglingsuppdraget instämmer MTM i behovet om ett skärpt krav vad gäller både kvantitet och kvalitet i utbudet av program på teckenspråk samt tvåspråkiga program.

MTM är positiv till att bolagens möjlighet att också distribuera dessa program online, men framhåller vikten av att programmen är tillgängliga för personer med funktionsnedsättning.

5.3.7 Nyhetsverksamhet för personer med funktionsnedsättning (s 178)

I public service-bolagens nuvarande uppdrag ingår att bolagen ska beakta behoven hos personer med funktionsnedsättning. Vad gäller exempelvis behovet av teckenspråk vid akuta skeenden så anser utredningen inte att det finns skäl att skärpa public service-bolagens villkor. Utredningen understryker också att "...nyhetsverksamhet är ett viktigt fokusområde för SVT:s verksamhet på teckenspråk. Vid extrema nyhetslägen är det av naturliga skäl extra viktigt att nyhetssändningarna är tillgängliga för personer med särskilda behov."

MTM vill här särskilt poängtera vikten av att nyheter alltid måste finnas i olika format så att den enskilde kan få tillgång till dem utifrån individuella behov, genom att information som sänds som ljud och/eller bild också finns som text online.

5.4 Programverksamhet med nyheter på olika språk (s 178)

MTM tar inte ställning i frågan om public service-bolagens skyldighet att producera och distribuera program till en utländsk publik. Myndigheten vill dock poängtera det generella uppdraget att tillgängliggöra information för personer med funktionsnedsättning om public service åläggs att sända till utlandet.

Vad gäller nyhetsverksamhet på olika språk som riktar sig till användare i Sverige så omfattas den av det generella uppdraget om tillgänglighet och den demokratiska rätten till information för personer med funktionsnedsättning med annat modersmål än svenska.

För ökad tillgänglighet anser MTM att information som distribueras som ljud och/eller bild bör kompletteras exempelvis med text online.

5.6.3 Public service-bolagens externa produktion (s 195)

MTM tar inte ställning när det gäller omfattningen eller inriktning av extern produktion. Myndigheten anser dock att det är av stor vikt att public service-bolagens generella speglingsuppdrag tillgodoses av externa produktioner och att det lyfts som en ingående parameter i samverkan med externa parter. Speciellt pekar MTM på vikten av att personer med funktionsnedsättning finns representerade i sammanhang där funktionshinderfrågor inte är i specifikt fokus.

5.7 Tidningen 8 Sidors organisatoriska hemvist (s 205)

Som tidigare har framhållits i MTM:s yttrande över Medieutredningens betänkande, har MTM vidtagit en rad åtgärder för att säkerställa 8 Sidors oberoende inom myndigheten och, som en följd av detta, tidningens trovärdighet (Ku2016/02492/MF). Exempelvis så finns 8 Sidors webbplatser på en server skild från MTM och tidningen har en egen lagringslösning och delar alltså inte fil-area med MTM. Tidningen har också ett separat nätverk och separat tillgång till internet. Regeringen har också angett att den anser att tidningens redaktionella oberoende och spridningen till målgruppen tillgodosetts på ett ändamålsenligt sätt (prop. 2016/17:1 utg.omr. 17, s. 85).

Samtidigt har myndigheten en förståelse för att det innebär vissa svårigheter och utmaningar att vara en självständig, oberoende tidningsredaktion i en myndighet. En betydande och viktig aspekt, som enligt myndighetens mening måste beaktas, är frågan om trovärdighet och opartiskhet för såväl tidningen som för myndigheten. Mot den bakgrunden välkomnar myndigheten en utredning av frågan om det finns behov av en annan lösning för 8 Sidors fortsatta utgivning.

Utredningen har bedömt att det inte är möjligt att rymma tidningen 8 Sidor i ett public service-uppdrag utan en principiell förändring av regleringen av public service. Nackdelarna med en sådan förändring uppvägs enligt utredningen inte av de fördelar som kan nås med att rymma 8 Sidor inom public service.

MTM finner i huvudsak inte anledning att ifrågasätta den bedömning som utredningen har gjort. MTM menar dock att den lösning som förts fram av SVT med en uppdelning av innehåll och distribution vore, utifrån MTM:s utgångspunkter, konstruktiv och genomförbar.

Om man i den fortsatta beredningen finner att det inte finns förutsättningar att rymma tidningen 8 Sidor inom ett public service-uppdrag, fullt ut eller enligt den modell som SVT har fört fram, bör enligt myndighetens mening andra alternativ övervägas och ett tydligt besked om 8 Sidors organisatoriska framtid ges. Ett

alternativ som enligt myndighetens mening då kan övervägas är att regeringen ger ett ekonomiskt stöd till en aktör inom civilsamhället, exempelvis en ideell organisation, med syftet att säkra en framtida och oberoende utgivning av tidningen 8 Sidor.

Ett tydligt och relativt snabbt besked om 8 Siders organisatoriska framtid är särskilt viktigt med hänsyn till det förhållandet att myndigheten ska omlokaliseras och ha sitt säte i Malmö fr.o.m. den 1 januari 2020.

7.2 Beaktande av verksamhet på internet vid uppföljning av innehållsuppdraget (s 239)

MTM ställer sig positiv till public service-bolagens verksamhet online eftersom det ökar möjligheten att få tillgång till information. Myndigheten framhåller vikten av att tjänsterna på webben följer gängse standarder vad gäller format och plattformsberoende. Utifrån ett tillgänglighetsperspektiv för grupper som inte har tillgång till nätet är det också viktigt att verksamhet online inte helt ersätter innehåll i marknätet. Detsamma gäller verksamhet på exempelvis sociala medier.

7.3.2 Public service-dialog under tillståndsperioden (s 253)

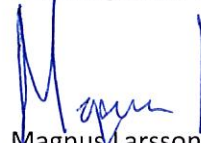
MTM är positiv till att inrätta funktionen public service-dialog kring bolagens uppdrag och hur de uppfylls. Myndigheten vill särskilt framhålla vikten av att inbegripa ett funktionshinderperspektiv genom att inkludera företrädare för personer med funktionsnedsättning i dialogen för att på så sätt lyfta uppdraget att vara en public service för alla. Även här skulle MTM kunna vara en samverkanspart avseende tillgänglighet.

8.1 Stiftelsens styrelse (s 266)

Utredningen anger att Förvaltningsstiftelsens styrelseledamöter ska utses utifrån krav på kompetens, integritet och lämplighet som ett komplement till kravet att de ska representera olika verksamheter i samhället och olika delar av landet samt en jämn könsfördelning.

Utifrån kravet på public service-bolagen och deras uppdrag kring den demokratiska rätten till information anser MTM att det är ett ovillkorligt krav att det ska finnas särskild kunskap inom funktionshinderområdet i Förvaltningsstiftelsen för att säkerställa uppdraget om tillgänglighet och rätten till information på lika villkor.

Föredragande i detta ärende har varit senior rådgivare Anne Stigell.

Magnus Larsson
Generaldirektör